ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ЛIАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКI

№3 (21.911) ● 2011 гъэм щIышылэм (январым) и 14, мэрем ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Парламентым и Щыхь тхылыр Чеченов Ануар педагогикэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор Емуз Нинэ ирет.

Республикэм и цIыху пашэхэр Парламентым щагъэлъапIэ

Республикэм нужь зэманым щыIэтеуа хабзэ хъарзынэм тету, махуэщхуэхэм ирихьэлIэу гулыитэ хэха хуащI Къэбэрдей-Балъкъэрым зегъэужьыным и лъэныкъуэкIэ кыхэжаныкIэхэм.

ИЛЪЭСЫЩIэМ и пэ кьихуэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым бжьыхьэ сессием хиубыдэу иригъэкIуэкIа иужьрей зэIущIэм республикэм законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэм и Щыхь тхылъэр апхуэдэ гупышхуэм щратыжащ.

Гуфiэгъуэ дауэдапщэр кьыщыIэзIуихым Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и УнафэщI Чеченов Ануар кьыззэхуэсахэм гуапэу ехьуэхъуащ икIи я гъэкIыгъэ хьэлэлым папщIэ фIыщIэ яхуищащ. Парламентым и Щыхь тхылыр а махуэм ираташ зи IэнатIэм кьыщыхъэныкIа цIыху 40-м. Абыхъэм яхэтщ агропромышленнэ комплексым, щыпIэ унафэр зезыгъакIуэ органхэм, егъэджэныгъэм, узыншагъэр хъумэным, хабзэхъумэ, суд IэнатIэхэм я лэжьакIуэхэр, спортсменхэр, журналистхэр, жылагъуэ лэжьакIуэхэр. ЦIыху 11-м КъБР-м и Парламентым и Унафэщым кьыбгъэдэкIыу фIыщIэ хуащIащ.

Дамыгъэхэр зратахэм я цIэкIэ КъБР-м и ЦIыхубзхэм я союзым и унафэщI Шорэ Раисэ депутатхэм фIыщIэ яхуищIащ икIи ильэсыщIэмкIэ гуапэу ехьуэхьуащ.

КъБР-м и Парламентым и пресс-Iуэхущ1апIэ.

● Къэрал къулыкъущIапIэхэм

ЗэIузэпэщ ящI

**КъБР-м Транспортымрэ гъэзэгу хозяйствэмкIэ и министрыр и къэлэнхэр зыгъэзащIэ Сунш Ануарбий зэрыжиIамкIэ, КъБР-м и Президентым пщэрыльэ кьаззрыщищIам ипкъ иткIэ, гъэзэгу лэжьакIуэхэм щыгъуазэ защIащ, автомобиль гъэзэгу хэмрэ абыхъэм я гъэхэмрэ Краснодар крайм зэрыщызэрахьэм икIи ди деж кьыщагъэсэбэп хъун IуэхуфI куэд кьыхахащ.

Министрым и къуэдзэ Дыщэкl А. и жагъуэ хъуэ кьыхигъэщащ ди республикэм щыIэ гъэзэгуэхэр Краснодар крайм щыIэхэм хуэдэу зэрызэрамыхьэфыр. «Гъэзэгуг гъуэхэм ит жыгыжьхэр кьратхьыркьым, жыгхэмрэ кьуащхэмрэ яухъуэнщIыркьым, гъэзэгуэхэм кьедза щIыхьэм удзыр щыпаупщIыркьым. Абы къетэлъаГъуэ щыпIэ администрацэхэр гъэзэгуэхэр зыхуэей хэзгъэзэным зэремыгугъур», - кьыхигъэщхьэхукIащ абы.

ГъэзэгуапщIэхэмрэ гъэзэгбгъуэхэмрэ зехьэным теухуауэ ягъэуэв кьалэнхэр ягьэткIиящ, сыту жыпIэмэ, абыхэм я щыпкIэм куэдкIэ елъытащ езы гъэзэгуэхэм шынагъэушэу щызекIуэнри. КъБР-м щыIэ МВД-м Гъэзэгуэхэм шынагъэушэу щызекIуэнымкIэ къэрал инспекцэм и Управленэм и унафэщI Кьудей Арсен зэрыжиIамкIэ, гъэзэгуэхэм кьыщыхъуэу гъэзэгъэгуэхэм хэкIуадэхэм я процент 60-р зытекIуадэр автомашинэхэр гъэзэгбгъуэIуахырщ, светофорхэр и зэманым зэрыззрамыгъэпэщыжырщ.

КъБР-м Транспортымрэ гъэзэгу хозяйствэмкIэ и министерствэм и Автомобиль гъэзэгуэмкIэ и управленэм и унафэщI Куэщей А. кьингъэлъэгъуащ ягъэува мардэхэм кьезэгъыщ щIыналъэ гъэзэгуэхэр зэрихьэн папщIэ «Партнер» ООО-р ирагъэкIуэкIа аукционым кьрикIуам ипкъ иткIэ ильэсищ пIалъэкIэ кьыззрыхахар. Иджы щIыпIэ администрацэхэм кьыхалъхьэн хуейщ мы Iуэхум нэхъ егугъуу бгъэдэтыну кьалъытэ субподряд организацэхэр.

КъБР-м транспортымрэ гъэзэгу хозяйствэмкIэ и министрым и къуэдзэ Харченкэ Юрий зэIущIэм хэтахэм я пащхьэм кьыщыщыпсалъэм жиIащ нэгъабэ елъытауэ дыз эрыт ильэсым гъэзэгуэхэр зехьэным трагъэкIуадэ ахъшэм зэрыхахъхьуар, абы кьыхэкIыу лэжьыгъэхэри егъэфIэкIуэн зэрыхуейр.

ЗэIущIэм и кIэухым Сунш Ануарбий аргуэру зэ кьыгъэувыIащ гъэзэгуэхэр зехьэным комплексныр, жэуапльныгъэ пыIу зэрыбгъэдыхьэпхъэр, а Iуэхум сыт щыгъуи гулыитэ хэха хуэщIын зэрыхуейр.

КъБР-м Транспортымрэ гъэзэгу хозяйствэмкIэ и министерствэм и пресс-Iуэхущ1апIэ.

● Тхылъыщ1э

Ди лъэпкъ хабзэхэм теухуауэ

Кавказ бгырысхэм я хабзэхэм ныбжьыщхуэ яIэщ, абы щыхьэт тохъуэ ди тхыдэм щыгъуазэ, ар зыджа, зыхутэ щIэныгъэлIхэр. Апхуэдэ хабзэхэр лъабжьаэ гъуазэрэ яхуэхъуауэ ильэс мин зыбжанэ щIауэ къоргъэгурыкIуэ, псалъэм папщIэ, адыгэ лъэпкъхэр. Адыгэхэр ткIийуэ тетащ я дъэпкъ хабзэхэм, аха ращ щIэблэр зыщIапIыкIыу щытар. «Адыгэ хабзэ» - абы тетын хуейуэ и кьалэнащ дэтхэнэ адыгэми, абы ебакъуэм пщIэ хуащIыжьыртэкъым, Iумпэм, уеблэмэ хьэрэм ящIырт, экъум щрахупэ кьэхъурт.

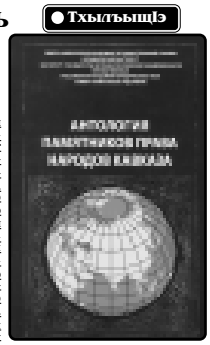

АДЫГЭ хабзэм ипкъ иткIэ, цIыхум цIыхугъэ хэлъу, пэжым и телъхьэу, лей зэримыхьэу, лIыгъэрэ нэмыскIэ псоми кьахэущ щытын хуейт. Ар кьыхощ адыгэхэм я псэукIэмрэ я дуней тетыкIэмрэ, нэгъуэщIу жыпIэмэ, я лъэпкъ хабзэхэм щыгъуазэ хъуауэ щыта къэхутакIуэхэр, щIэныгъэлIхэр, нэгъуэщI щIыпIэ кьикI гъуэгурыкIуэхэр. Абыхэм кьызэранэкIа тхыгъэ куэд кьэсащ ди зэманым. Апхуэдэ тхыгъэ (документ) куэд щызэхуэхьэсащ иджыблагъэ дунейм кьытехьа тхылъ хьэлэмэтым - «Антология памятников права народов Кавказа». Ар зыгъэхьэзырахэм зэрамурадыкIэ, «Антологием» тхылъ зыбжанэ хьун хуейщ, абы кьызэнIуфIыдащ Кавказым ис лъэпкъ псоми - куржыхэм, ермэлыхэм, азербайджанхэм, даГыстанхэм, шэщэнхэм, ингушхэм, осетинхэм, балъкъэрхэм, къэрэшейхэм, н. я хабзэхэр. Ятэ тхылъыр хухахащ адыгэ лъэпкъ хабзэхэм, абыхэм щыгъуазэ хуэзэщIа тхыгъэ (документ) куэд щызэхуэхьэсащ зи гугъу тIу тхылъым. ЩIэныгъэлI зыбжанэм - Шапсыгъ Д., Джахъуэ Къанщобий, Бэрэздж Барэсбий, Дзэмыкъ Кьасолэт, Думэн Хьэсэн, КьаРэ Арсен сымэ, нэгъуэщIхэми ягъэхьэзырауэ, ар Ростов кьыщыдэкIащ.

Адыгэ лъэпкъ хабзэхэм я тхыдэм, я зэхэлъыкIэм, я гъэзэщIэкIэм щыгъуазэ гахуэзыщI документи 150-рэ итщ «Антологием», абыхэм я нэхъыбапIэр дунейм кьыщытехьэр иджыщ. АркъуедймкIи гурыIуэгъуэщ тхылъым мыхьэнэ ин дыдэ эзриIэр, ди хабзэхэр зыджхэм, зыхутэхэм ар икъукIэ кьаззрыщхьэпэнур.

КЪЭРМОКЪУЭ Хьэмид.

● Гулъытэ

Сабийхэр щогуфIыкI

Прохладнэ куейм хыхьэ Учебнэ Лесной къуажэхэм я ныбжьыщIэхэм тыгъэ дахэ иджыблагъэ хуащIащ: щыкIуэхэм папщIэ джэгупIэ утхэм хэхэхэр кьыззрагъэпэщащ. Апхуэдэ жэрдэм кьыхэзылъхьар жылэхэм я унафэщIхэрщ.

УЧЕБНЭ къуажэм дащIыхьа джэгупIэ утыр кьат куэду зэтету а жылэм дэт унэшхуэхэм я Iэшэльашэм кьыщызэIуахащ. Лесноим щыпсэу цIыкIуэхэм джэгупIэ яхуэхъуащ къуажэм дэт Щэнхабзэмкlэ унэм и гъунэгъу утыкушхуэр. Ильэсыщ1э тыгъэм хуабжьу щыгуфIыкIащ ныбжьыщIэ цIыкIуэхэр. Абыхэм папщIэ джэгупIэ утхэм иращIыхьащ хъыринэхэр, кьежэхэпIэ зэмылIужьыгъуэхэр, таурыкъ кьалэр уи нэгу кьыщIэзыгъэувэ унэ цIыкIуэхэр, пшахъуалъэхэр, нэгъуэщI куэди.

Апхуэдэу лъэныкъуэ куэдкIэ кьызэгъэпэща джэгупIэхэм зи гукъыдэжыр кьалэтар сабийхэм я закъуэкым, атIэ адэ-анэхэми ахэр хуабжьу гуапэ ящыхъуащ. Иджы балигъхэми Iэмал ягъуэтащ я бынхэр джэгупIэхэм яшэну, цIыкIуэхэм якIэлъыплъурэ, езыхэми щIыпIэ дахэм зыщапIыкIыхьыну. Абыхэм фIыщIэ хуащI апхуэдэ гулъытэ кьызыгъэдэкIа кьуажэ унафэщIхэм. Кьыщымынэу, я жылэхэр гъэхъбзэным хуэунэтIауэ абыхэм щобэт щIыхьэхуэхр кьызэрагъэпэщ, Iуэхущ1апIэхэм я Iэгъуэблагъэри зэпэщ ящIыж. Дапщэщи хуэдэу, кьабзэлъабзэщ Тэрч мэкъумэш техникумым кьепха щIыпIэхэр.

Учебнэ къуажэ администрацэм и Iэтащхьэ Кузнецовэ Галинэ зэрыжиIамкIэ, сабий джэгупIэхэр кьызэгъэпэщыныр жылэхэм я социальнэ щытыкIэр егъэфIэкIуэным ехьэлIа программэ щхьэхуэм щыщщ. Кьат куэду зэтет унэхэм я пщIантIэхэм дяпэкIи тетIысхьэпIэ тыншхэр дагъэувэнущ, кьуажэ уэрамхэм уэздыгъэхэр фIадэнущ, жылэ уэрамхэр зэрагъэпэщыжынущ.

ЛУПЫРЁВЭ Ириня.

Прохладнэ куей.

● Унэм и лъапIэр

Журналист пажэхэр ягъэгушхуэ

АДЫГЕЙ. ***2010 гъэм къыхэжаныкIа журналистхэр президент Тхьэкlушынэ Аслъэнджэрий и унафэкIэ лыгъуасэ, Печатым и махуэм, ягъэлъэпIащ.***

ИЛЪЭС ещанэ хъуауэ ирагъэкIуэкI зэпеуэм журналистхэм я лэжьыгъэ зэмылIэужьыгъуэу 15 хэтащ икIи дэтхэнэри удэзыхьэхыу зэрыщытым къыхэкIыу нэхъыфIхэр къыхэхьыным гугъу дехьащ. ТекIуахэм президентым и саутГэтхэр ираташ - дэтхэнэми сом мин 50.

IэщIагъэлIхэр Iуэхум хагъэгъуазэ

АБХЪАЗ. ***УФ-м и Къэзыбж палатэм и унафэщI Степашин Сергей зи пашэгуп мы махуэхэм Абхазым щыIащ. КъызытекIухьа Iуэхум кьрикIуахэм щытепсэлъыхьыжым, Степашиным жиIащ республикэм и Къэпщытакlуэ палатэм и IэщIагъэлIхэр гъэхъзырынымкIэ Абхазым дэIэпыкъуну.***

- ДИ ДЕЖКIЭ ар мыхьэнэшхуэ зиIэщ. Иджыри кьэс республикэр зы Iумыуа Iуэхуэгъэ зэфIэхынымкIэ Урысейм и Iэзагъэр сэбэп хъунущ, - жиIащ Абхъазым и президент Бэгъэпщ Сергей икIи хьэщIэм фIыщIэ хуищIащ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Шыкъ Борэн и тыгъэ

Адэжь Хэкум и зыужьныныгъэм зэрыльэкIкIэ зыщIигъэкъуэну и мураду нагъабоэ Къэбэрдей-Балъкъэрым къэзыгъэзэжа къэрычэтыщIэ Шыкъ Борэн Урысей печатым и махуэм ирихьэлIэу «Адыгэ псалъэ» газетым и лэжьакIуэхэм дыгъуасэ гулъытэ дахэ яхуищIащ.

КЪУЩIИГЪЭКI фиилъхьэгъуэхэр «Урысейм и хьэпшып нэхъыфIищэм» кьихьэну нэгъабэ зыхуагъэфэща ар зи унафэщI «Борэн-текстиль» Iуэхущ1апIэр ди республикэм нэхъ зыщызыужьхэм ящыщ зыщ. Дунейпсо мардэм кьитIасэу абы щагъэува Iэмэпсымэхэм Iэмал кьат сыт и лъэныкъуэкIи узытемыукIыгъыкьыхьын щыгъынхэр кьыщIагъэкIыну икIи ахэр, Урысей Федерацэм кьищынэмыщIауэ, хамэ кьэрал куэдым щIэупщIэшхуэ щаIэу щызэбгырокI.

Шыкъ Борэн «Адыгэ псалъэм» и дэтхэнэ лэжьакIуэми я махуэщхуэмкIэ ехьуэхъуащ икIи зи унафэщI Iэнатlэм кьыщIигъэкIа цыдженэхэм ящыщ зырыз тыгъэ яхуищIащ, псори зэхэту ем 100.000 нэблагъэ и уасэу. Кьызыхихым хэмыщIу, и IуэхурефIакIуэу адэжь лъахэм адэкIи зэрегуэпэн кьарурэ зэфIэкIрэ Тхьэм кьрит!

ХЬЭТАУ Ислъам.

● Егъэджэныгъэ

Гъуэгуанэ дахэ

Тырныауэ кьалэм дэт лицей №1-р къыззрызэIуахрэ илъэс 70 ирикьуащ. А Iуэхугъуэ дахэр щагъэлъапIэ пшыхь иджыблагъэ щекIуэкIащ еджапIэм и актовэ пэшышхуэм.

МАХУЭШХУЭР зейхэм ехьуэхьуну гуфIэгъуэм зыкьрагъэхьэлIат Iуащхьэмахуэ куейм, щIыпIэ администрацэхэм я Iэтащхьэхэм, кьалэм дэт Iуэхущ1апIэ зэмылIужьыгъуэхэм я лIыкIуэхэм. Куей администрацэм и Iэтащхьэм и кьалэнхэр зыгъэзащIэ **Малкаров Аслъэн** гуапэу ехьуэхьуащ, лицейм зыIэригъэхьа ехьулIэныгъэфIэр кьыхигъэщу. Апхуэдэу 2006 гъэм еджапIэм кьихьэхуащ «Егъэджэныгъэ» лъэпкъ проектым ипкъ иткIэ екIуэкIа зэхьэзэхуэм и саугъэт нэхъыщхьэр - сом 1 мелуан. КьыкlэлыкIуэ илъэсым, 2007 гъэм, УФ-м егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министр Фурсенкэ Андрей, КъБР-м и Президент Кьанокъуэ Арсен, республикэм и премьер-министр Меркулов Александр сымэ лицейм кьыщIуам щыгъуэ, Iуэхущ1апIэр хагъэхьащ Лъэпкъ егъэджэныгъэ программэм ирилажьэу кьэралым щIэ и еджапIи 100-м. Мы лицейм щылажьэ егъэджакIуэ 56-м ящыщу 16-м къэрал дамыгъэ лъапIэхэмрэ щIэлъагэхэмрэ кьыхуагъэфэщащ.

Кьыззэхуэсахэм псалъэ гуапэкIэ захуигъэзащ еджапIэм и унафэщIу щыта, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министерствэм и лэжьакIуэ **Джаппуевэ Тамарэ.**

Пшыхьым кьекIуэлIа псоми фIыщIэ яхуищIащ лицейм и унафэщI **Лыхь Михаил.** Абы кьыхигъэщащ еджапIэм и IэщlагъэлIхэр я кьалэн нэхъыщхьэм - щIэблэм щIэныгъэ куурэ гъэсэныгъэ тэмэмрэ етыным - адэкIи ещ ямыщIэу зэрыхуэлжьэнхэр.

Гуфiэгъуэ пшыхьыр концерт дахэкIэ ихуащ.

ТАРИМ Алисэ.

Iуащхьэмахуэ куей.

● Тхылъыщ1э

ХъыбарегъащIэ сайтыщIэ

«Мир» къэрал зэхуаку телерадиокомпанием 2010 гъэм дыгъэгъазэм и 27-м къызэIуихащ mir24.tv хъыбарегъащIэ сайтыр.

Ар Зэныбжьэгъугъэм хиубыдэ къэралхэм и хъыбарегъащIэ портал нэхъыщхьэу щытынущ. mir24.tv сайтым ирагъэхьэнущ а къэралхэм кьыщыхъу нэхъ мыхьэнэшхуэ зиIэ Iуэхугъэ, политикэм кьапсэльхэр, унафэхэр, экспертхэм я тхыгъэхэр. Сайтым кьыщагъэльэгъуэнущ зи тхыдэр быдэу зэпыщIа къэралыгъуэхэм ятеуухуа видеосюжетхэри.

Зэкlэ а порталыр ягъэунэхуу щIадзауэ аращ. Редакцэр щогугъ ар кьыгъуэгу хозяйствэмкIэ и министерствэм Автомобиль гъэзэгуэмкIэ и управленэм и унафэщI Куэщей А. кьингъэлъэгъуащ федеральнэ гъэзэгуэхэм дэкIуэ щIыхэм я гъэнапкъэхэр гъэзбелджэлъын зэрадуэр. Абы и фIыщIэкIэ, гъэзэгбгъуэхэр зэрызэрахьэрефIэкIуэнущ, сыту жыпIэмэ, дэтхэнэ Iыхьэри Iуэхущ1апIэ пыухькIам егъэбыдыпIауэ щытынущ.

Сыт щыгъуэ хуэдэу, иджыпстуи ущызекIуэну нэхъ шынагъуэу щытыр М-29 «Кавказ» автомобиль гъэзэгущ. Автомобиль инспекцэм и управленэм и инспектор нэхъыжь Сорокин А. зэрыжиIамкIэ, иджыпсту щыIэ гугъуехьхэм я нэхъыбэр зыпыщIар транспортыр къэувыIэну хуит щащI щыпIэхэр зэрыхэмыгъэщхьэхьэкIарщ, сату щыпIэхэр хабзэм къемызэгъуэу гъэзэгуэхэм пэгъунэгъуэ кьыззрыщызэIуахырщ, светофорхэр и зэманым зэрызэрамыгъэпэщыжырщ.

КъБР-м Транспортымрэ гъэзэгу хозяйствэмкIэ и министерствэм и къуэдзэ Харченкэ Юрий зэIущIэм хэтахэм я пащхьэм кьыщыщыпсалъэм жиIащ нэгъабэ елъытауэ дыз эрыт ильэсым гъэзэгуэхэр зехьэным трагъэкIуадэ ахъшэм зэрыхахъхьуар, абы кьыхэкIыу гъэжьыгъэхэри егъэфIэкIуэн зэрыхуейр.

ЗэIущIэм и кIэухым Сунш Ануарбий аргуэру зэ кьыгъэувыIащ гъэзэгуэхэр зехьэным комплексныр, жэуапльныгъэ пыIу зэрыбгъэдыхьэпхъэр, а Iуэхум сыт щыгъуи гулъытэ хэха хуэщIын зэрыхуейр.

КъБР-м Транспортымрэ гъэзэгу хозяйствэмкIэ и министерствэм и пресс-Iуэхущ1апIэ.

Журналист пажэхэр ягъэгушхуэ

АДЫГЕЙ. ***2010 гъэм къыхэжаныкIа журналистхэр президент Тхьэкlушынэ Аслъэнджэрий и унафэкIэ лыгъуасэ, Печатым и махуэм, ягъэлъэпIащ.***

ИЛЪЭС ещанэ хъуауэ ирагъэкIуэкI зэпеуэм журналистхэм я лэжьыгъэ зэмылIужьыгъуэу 15 хэтащ икIи дэтхэнэри удэзыхьэхыу зэрыщытым къыхэкIыу нэхъыфIхэр къыхэхьыным гугъу дехьащ. ТекIуахэм президентым и саутГэтхэр ираташ - дэтхэнэми сом мин 50.

IэщIагъэлIхэр Iуэхум хагъэгъуазэ

АБХЪАЗ. ***УФ-м и Къэзыбж палатэм и унафэщI Степашин Сергей зи пашэгуп мы махуэхэм Абхазым щыIащ. КъызытекIухьа Iуэхум кьрикIуахэм щытепсэлъыхьыжым, Степашиным жиIащ республикэм и Къэпщытакlуэ палатэм и IэщIагъэлIхэр гъэхъзырынымкIэ Абхазым дэIэпыкъуну.***

- ДИ ДЕЖКIЭ ар мыхьэнэшхуэ зиIэщ. Иджыри кьэс республикэр зы Iумыуа Iуэхуэгъэ зэфIэхынымкIэ Урысейм и Iэзагъэр сэбэп хъунущ, - жиIащ Абхъазым и президент Бэгъэпщ Сергей икIи хьэщIэм фIыщIэ хуищIащ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Унэм и лъапIэр

Уасэхэр егъэлеящ

УФ-м и Правительствэм и Унафэщ1 Путин Владимир антимонопольнэ IэнатIэм къалэн щищIащ жыг телефонхэр къзыгъэсэбэпхэм Iах ахьшэр гъэмэщIа зэрыхъуну Iэмалхэр кьигъуэтыну.

«Операторхэм Iаххэмрэ Iуэхутхьэбзэхэм я уасэхэмрэ зыкIи зэхуэкIуэркьым», - жиIащ премьер-министрым.

Аргуэру уэрамым къыдохьэ

ЩIэбэтым къалащхьэм и ищхьэрэ лъэныкъуэм щызекIуэ автобус зыбжанэм я гъэзэгуанэхэр яхьуэжьи хуей хъунущ.

Москва и ищхьэрэ администрацэ округым и префект Сергей Владимир къалащхьэм и «Спартак» футбол командэм и фанатхэр хуит ищIащ абыхэм ящыщ Свиридов Егорь зэрыхэкIуадэрэ махуэ 40 зэрырикъум и саулыкъхьэ уэрамым къыдыхьэну. «ЛIам и фэеплыр бгъэлъэпIэныр гъэмэщ», - жиIащ къулыкъущIэм.

Урысейр ягъэкъуаншэ

Польшэм и премьер-министр Туск Дональд и зыгъэпсэугъуэр къыззыпудаш Смоленск и деж Ту-154 кьухъулъатэр зэрыщыкьуам тетхуауэ Дунейпсо авиакомитетым иригъэкIуэкIа къэхутэныгъэхэм къарикIуахэм щыгъуазэ зищIын мурадкIэ.

Ди газетым зэрытетащи, комитетым хэтхэм щэч кьытрахьэркьым Польшэм и президент Качиньскии Лех зыхэкIуда а насыпыращ гъэрхъуэлъатэхэхуэхэм я зэранкIэ къызэрыхъуам. Ауэ ар ядэркьым Польшэм щыщ политикэ гупхэм. Абыхэм кьалытэ зекIуэкIа къэхутэныгъэхэр Урысейм езым и фейдэ хэлъу къызэригъэпэщауэ.

УФ-м нэгъуэщI къэрал Iуэхухэмкlэ и министр Лавров Сергей пресс-конференцым щыжиIащ Iуэхуэхэр зэхэзыгъэкIар хамэ унафэ гуэри щIэмыт Iэщlагъэлlхэр зэрырарар.

Уэсыр мэткIу

КъухьэпIэ Германием уэсыр кьыщоткIу.

Абы и зэранкIэ псыхэр кьынащ. Рейн псым щыщхьэридзащ серэ тонн мини 2,4-рэ зэрыт танкерыр. Абы исах эм ящыщ цIыхуитI иджыри кьэс ягъэутыжыркьым.

НОБЭ

♦Ильэс 90 и пэкIэ (1921) Налшык кьыщызэIуахащ Гоголь Н.В. и цIэр зезыхьэ кьалэ цIыхубэ библиотекэ нэхъыщхьэр. Иджы Мэлбахъуэ Т. Кьу. и цIэр зезыхьэ Къэрал лъэпкъ библиотекэщ.

♦ЩIышылэм и 14 - 30-кэм Швецием и кьалэхэм щекIуэкIынущ гандболымкIэ дунейпсо цIыхухъу чемпионат.

♦ЩIышылэм и 14 - 30-кэм Вейк-ан-Зее (Голландие) щекIуэкIынущ дунейм и гроссмейстер нэхъ лъащ дыдэхэм я шахмат зэхуэмдэ.

♦Ильэси 125-рэ и пэкIэ кьалъхуащ совет селекционер, СССР-м ЩIэныгъэхэмкIэ и академиемрэ ВАСХНИЛ-мрэ я академик, Социалист Лжьыгъэм тIунейрэ и ЛIыхъужь, Ленинэ сауГъэтым и Лауреат **Пустовойт В.С.** Абы куэд хилъэхьыхащ мэкъумэщхэкIлъэпкъыфIхэр кьхъуным.

♦Ильэси 120-рэ и пэкIэ кьалъхуащ совет тхакIуэ, жылагъуэ лэжьакIуэ, роман щIэрыIуэхэр зи Гэдакъэм кьыщIэкIа, СССР-м и Къэрал саугъэтым тIэунейрэ (1942, 1948) и лауреат **Эренбург Илья** (1891-1967).

♦И ныбжьыр ильэс 75-рэ ирокъу экономикэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор **Шэвлокъуэ Валентин.**

♦Ильэс 70 и пэкIэ кьалъхуащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыхь зиIэ и артист, уэрэджьыIакIуэ **Уэтэр Анатолэ.** 1988 гъэм дунейм ехьжащ.

♦Педагогикэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор **Емуз Нинэ** кьыщалъхуа махуэщ.

Плиэлэр зыгъэхьэзырар **ШАЛ Мухьэмэд.**

Лъэпкъ Iущыгъэ:

Уи псалъэ гъэIэси, уи нэмыс гъэбыдэ.

Гъуэгуанэ дахэ

Тырныауэ кьалэм дэт лицей №1-р къызэрызэIуахрэ илъэс 70 ирикьуащ. А Iуэхугъуэ дахэр щагъэлъапIэ пшыхь иджыблагъэ щекIуэкIащ еджапIэм и актовэ пэшышхуэм.

МАХУЭШХУЭР зейхэм ехьуэхьуну гуфIэгъуэм зыкьрагъэхьэлIат Iуащхьэмахуэ куейм, щIыпIэ администрацэхэм я Iэтащхьэхэм, кьалэм дэт Iуэхущ1апIэ зэмылIужьыгъуэхэм я лIыкIуэхэм. Куей администрацэм и Iэтащхьэм и кьалэнхэр зыгъэзащIэ **Малкаров Аслъэн** гуапэу ехьуэхьуащ, лицейм зыIэригъэхьа ехьулIэныгъэфIэр кьыхигъэщу. Апхуэдэу 2006 гъэм еджапIэм кьихьэхуащ «Егъэджэныгъэ» лъэпкъ проектым ипкъ иткIэ екIуэкIа зэхьэзэхуэм и саугъэт нэхъыщхьэр - сом 1 мелуан. КьыкlэлыкIуэ илъэсым, 2007 гъэм, УФ-м егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министр Фурсенкэ Андрей, КъБР-м и Президент Кьанокъуэ Арсен, республикэм и премьер-министр Меркулов Александр сымэ лицейм кьыщIуам щыгъуэ, Iуэхущ1апIэр хагъэхьащ Лъэпкъ егъэджэныгъэ программэм ирилажьэу кьэралым щIэ и еджапIи 100-м. Мы лицейм щылажьэ егъэджакIуэ 56-м ящыщу 16-м къэрал дамыгъэ лъапIэхэмрэ щIэлъагэхэмрэ кьыхуагъэфэщащ.

Кьыззэхуэсахэм псалъэ гуапэкIэ захуигъэзащ еджапIэм и унафэщIу щыта, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министерствэм и лэжьакIуэ **Джаппуевэ Тамарэ.**

Пшыхьым кьекIуэлIа псоми фIыщIэ яхуищIащ лицейм и унафэщI **Лыхь Михаил.** Абы кьыхигъэщащ еджапIэм и Iэщlагъэлlхэр я кьалэн нэхъыщхьэм - щIэблэм щIэныгъэ куурэ гъэсэныгъэ тэмэмрэ етыным - адэкIи ещ ямыщIэу зэрыхуэлжьэнхэр.

Гуфiэгъуэ пшыхьыр концерт дахэкIэ ихуащ.

ТАРИМ Алисэ.

Iуащхьэмахуэ куей.

● КъБР-м и Президентым и пощт

«Гъэсныпхъэм и уасэм зэрыхэхъуамрэ узгъумрэ я зэранкІэ ерыскъыпхъэхэр нэхъ лъапІэ мэхъу»

ПщІэ зыхуэсщІ Президент! Иджыпсту республикэм нсхэр нэхъ зыгъэпІейтейр ерыскъым, мэкъумэщхэкІэм я уасэм хуабжьу зэрыхэхъуарц. Мы Іуэхум ехьэлІауэ мы зэманым ялэжьхъэм щыгъуазэ зытущІыну дыхуейт.

Зыщыкъуеят А., *Нартхьалэ.*

КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен пщэрыпІэ зэрыщищІам ипкъ итКІэ, жэуап кърет экономикэ зыужьыныгъэмрэ сатумкІэ министр **Мусуков Алий:**

- КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэр Республикэм Экономикэ зыужьыныгъэмрэ сатумкІэ и министерствэм и лэжьакІуэхэм щІапщытыкІэ щыхуэхэр фІэкІынтІэ имыІэу зыхуей ерыскъыпхъэхэр зэрящІэ рознищІэ уасэкэр. Абы кьыдэграгъэльэгъуамкІэ, блэкІа илъэсым и нужьрей зы мазэм кьрунубыдэу нэхъ лъапІэ хъуащ макаронхэкІэр (процент 2,9-кІэ), кхъуейр (процент 2,9-кІэ), кІэрт1офыр (процент 2,5-кІэ), щэмрэ гъэшхэкІэмрэ (процент 2,4-кІэ), тхъущІынэр (процент 2,3-кІэ), крупамрэ джэщхэкІхэмрэ (процент 2-кІэ), мэлыпыр (лыпщІэр) (процент 1,7-кІэ), нэкъуЛхэкІэр (процент 1,5-кІэ), хадзэкІ гъэфІэІуар (процент 0,2-кІэ).

Абдыхэм я кьадэкІуэу, я уасэкэм кІэрыхуащ джэдыкІэм (процент 11-кІэ), хадзэкІым (процент 8,6-кІэ), хъжьыгъэм (процент 2,1-кІэ), пхъащхъэмыщхьэмрэ щитрус кьыкІэгъэмрэ (процент 0,8-кІэ), фошыгъэм (процент 0,6-кІэ), джэдылым (процент 0,2-кІэ), сэурам дагъэм (процент 0,2-кІэ).

СтатистикэмкІэ кьэрал комитетыр зыкІэлъыплІэ ерыскъыпхъэ нэхъыщхьэу 24-м щыщу 21-м я уасэкэр зэрыщыту Кавказ Ищхьэрэ Федеральнэ щІыналъэм елытауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм нэхъ мащІэу щыкъхъуащ.

Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ щІыналъэм елытауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм нэхъ пуду щащэ мы кьыкІэтыкІуэ ерыскъыпхъэхэр: лъэпцИй щІакхъуэр - процент 24,2-кІэ, уныгъуэ кхъуейр - процент 23-кІэ, гъэшым кьыхъущІыкІа йогуртыр - процент 18,4-кІэ, шэ щІэхуам кьыхъущІыкІа кхъуейлъапэр - процент 18,5-кІэ, гуэдз хъэжьигъэ кьыхъущІыкІа щІакхъуэмрэ щІакхъуэхэкІэмрэ - процент 15,8-кІэ, прунжьр - процент 14,5-кІэ, гуэдз хъэжьигъэ хужьым кьыхъущІыкІа макаронхэкІэр - процент 14,1-кІэ, сэхуран дагъэр - процент 8,8-кІэ, щэ щІэмыху щІэгъэлпщтыхьар - процент 8,5-кІэ.

Ерыскъыпхъэ лЭужьыгъэ щхьэхуэхэр нэхъ лъапІэ щІэхъуам и щхьэусыгъуэр сырьем елэжь промышленностым кьыщІэу зэкъуэщІ продукцэм и уасэр узгъум и зэранкІэ зэрыдзэкІуэрщ, апхуэдэу гъэсныпхъэмрэ энергиемрэ я уасэм процент 20-кІэ зэрыхагъэхъуащ.

«Ярысей Федерацэм щрагъэкІуэкІ сату гъжьыгъэр кэралым зэрызэблигъэкІ щІыкІэм и лъабжьэкъэм я Іуэхукіэ» 2009 гъэм дыгъэгъазэм и 28-м кьыдэкІа Федеральнэ закон №381-ФЗ-м ипкъ иткІэ, Урысей Федерацэм и Правительствэм хуитыныгъэ иІэш рознищІэ зэпІэзэрыту зэтрИгъэн папщІэ социальнэ мыхьэнэ зиІэ ерыскъыпхъэхэр зэращэ уасэхэр мардэ пыухыкІаХэм иригъэувэну.

Рознищ уасэхэр нэхъыбэ дыдэу зэрыщытын хуейр УФ-м Экономикэ зыужьыныгъэмрэ сатумкІэ и министерствэм кьыжеГлъхэ ерыскъыпхъэм я уасэхэр тхъэмахуэ кьэс кьыхэзрипщытэм кьрикІуэкъэм ятещІыхьауэ.

Иджыпсту рознищ уасэхэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм мардэ пыухыкІаХэм щигъэувэн хуейуэ УФ-м Экономикэ зыужьыныгъэмрэ сатумкІэ и министерствэм кьыльатэркъым.

Адэ-анэ зыщхьэщымытыж студентхэм зэрадэІэпыкъу ахъшэр

Сэ илъэс 19 си ныбжьщ, сызеиншэщ. Къэбэрдей-Балъкъэр кьэрал мэкъумэщ академием сыщоджэ. Мазэ кьэс хуэзэу кьызатыщ хуей ахъшэр сыт хуэдизу пІэрэ? ИтІъсым и пэщІэдзэм сэ сом 7.550-рэ кьызату щытащ. нужькІэ псори зэпалъытыжри, гьатхэпІэ мазэм сом 1800-рэ ясыс Іэрыхьауэ аращ. Мэлыжьыхь мазэм гьанджэрэ сом 6000-м нэблагъэ кьызат. Хъыджэбзэмрэ щІалэжэмрэ кьрат апхуэдэ ахъшэр зэхуэдизкъым, щІалэхэм яІэрыхьэр нэхъ мащІэжщ. А псори тэмэму пІэрэ? Ахъшэр щІыхур щедж кьаІэм е зыщІэс еджапІэм зыгуэркІэ елытаІ?

Баевэ О., *Прокладнэ къалэ.*

КъБР-м и Президентым пщэрыпІэ зэрыщищІам ипкъ иткІэ, жэуап кърет КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министрым и кьалэнэр зыгъэзащІэ **ЩхьэгъэмсО Сэфарбий:**

- ФДЕРАЛЬНЫЕ къэрал еджапІэхэм щІэсхэм ящыщу зеиншэхэмрэ адэ-анэм я жьауэм щІэмытыжу кьэнахэмрэ зэрадэІэпыкъу ахъшэм и мардэхэр щыгъэуващ УФ-м и Правительствэм 2005 гъэм щэкІуэгъуэм и 7-м кьыдигъэкІа Мафэ №655-м. Абы ипкъ иткІэ «КлукІуэ В.М. и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр кэралым зэкъуэщІ академие» профессиональнэ щІэныгъэ нэхъыщхьэ щрагъэгъуэт федеральнэ еджапІэм щагъэуващ студентхэм ящыщу зеиншэмрэ адэ-анэм я жьауэм щІэмытыжу кьэнахэмрэ 2009 - 2010 гъэ еджэгъуэм иратын хуей ахъшэр зыхуэдизыр.

2009 гъэм и фокладэ-дыгъэгъазэ мазэм кьрибыдэу студентхэм ират апхуэдэ ахъшэр УФ-м ику ину щызекІуэ уасэкэм тращІыхьащ икІи а ахъшэр сом 7551-м щегъэжьауэ сом 9286-м нэсу щытащ. Ар къабжащ махуэ кьэс шхыным сомИ 163-рэ (зыгъэпсэкъугъэу, гуфІэгъэу махуэхэм процентИ 10-кІэ нэхъыбэу). ВакъэрэІ зыныбжь ныМрэ мазэм сом 2016-рэ, гъэзэгупщІэр мазэм сом 450-рэ, тхьитхэмрэ зэрыпсэуну Іэмэпсымэкэмрэ гъэ еджэгъуэщІэм ирихьэлІэу къащэхун папщІэ сом 1800-рэ текІуэдэну кьыхэзрапытым тещІыхьауэ. Мазэ кьэс ят ахъшэр 2010 гъэм зытращІыхьар ди щІыналъэм щызекІуэ уасэкэрщ икІи а ахъшэр хъыджэбзхэм папщІэ сом 6802,1-м щегъэжьауэ сом 8785,84-рэ, щІалэхэм папщІэ сом 6302,1-м щегъэжьауэ сом 8283,84-рэ мэхъу.

КъБР-м и Парламентым Экологиемрэ щІыуэпсыр кьэгъэсэбэныпымкІэ и комитетым и жэрэмкІэ кьызэрагъэпэща зэІущІэм депутатхэр, зыхуэфащэ министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ я лІыкІуэхэр щытепсэлъыхьащ республикэм и щІыналъэм щыІэ псэущхьэхэр хьумэным, къэгъэсэбэныным пыщІа Іуэхуэхэм.

КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэр-рэ мэз, губгъуэ псэущхьэхэмрэ щыщакІуэ щІыпІэмкІэ кьулейщ. Республикэм и щІыналъэм псэущхьэ лІэужьыгъуэу 79-рэ, бдзэжьей лІэужьыгъуэу 32-рэ щыІэщ, щыщакІуэ щІыналъэхэр гектар 1 мелуаным щІегъу. КъБР-м Мэкъумэщ хозяйствэмкІэ и министерствэм псэущхьэхэр, бдзэжьейхэр хьумэныжкІэ, адэр кьэгъэсэбэныпымкІэ и департаментым и унафэщІ **Матіу Мухьэмэд** зэрыжиІамкІэ, а Іэнатіэм и ІэщІагъэлІэкІэр тКІийуэ кІэльыплІ псэущхьэхэр, бдзэжьейхэр хьумэныжкІэ законодательствэр щакІуэхэм, республикэм иС псоми зэрагъэзащІэм, а кьулеягъэр зэрыщэрахьэм икІи зэрагъэбэгъуэм. Іэщ1агъэлІэкэм нужьрей мазэ 10-м кьрибыдэу апхуэдэ къэпщытэныгъэ зэмылІэужьыгъуэу 3130-м щІигъу ирагъэкІуэкІащ икІи административнэ кьуанщагъэу 175-рэ кьыщІагъэщащ. Ахэр зи зэрану кьалпытахэм псорИ зэхэту сом мини 125-м щІигъкІэ етхьэкъуащ. Нык1ъсанытгъэ нэхъыщхьэ дыдэхэм ящыщщ псэущхьэхэр кьэгъэсэбэныпымкІэ, абыхэм ещэкІуэнымкІэ хабзэхэр зэрамыгъэзащІэр.

Налшык парким и псыутхым деж фэепль сурэт щызытрагъэхащ КъБКъУ-м и студент гуп *(ижьымкІэ кьыщыщІэдзауэ)*: **Абдокъуэ Іэуес, Щоджи Любэ, БакІуу Хъанджэрий, Къущхьэ Фарукъ** *(Сириеі)* **ХъэфІыщІэ Мухьэмэд, Кьунаш Мидэ, Ацкъан Руслан сымэ.** *1969 гъэ*

● Жыжьэ - гъуэгуанэ

ХьэкІэкхъуэкІэр мэбагъуэ

«КъБР-м кьэрал щыуэпс заказникхэмкІэ и дирекц» кьэрал Іуэхущ1апІэм и унафэщІ **Пакъ Руслан** зэІущІэм зэрыщыжиІамкІэ, кьалэн нэхъыщхьэ дыдэхэм ящыщ хьэкІэкхъуэкІэхэм (дыгъужьхэмрэ хьэІуцыдзхэмрэ) я бжыгъэр мардэ пыухыкІаХэм тету щыгъэтыныр, хьэ хьэулейхэр кьэукІыныр. ХьэкІэкхъуэкІэхэр егъэлеиуэ зэрыбагъуэм кьыхэжьІыу зэщакІуэ псэущхьэхэм, псом ипІэу щыхьэм, бжэнхэм, бланэхэм я бжыгъэр нэхъ мащІэ мэхъу. Зы илъэсым кьриубыдэу ди мэзэхэрэ губгъуэхэмрэ щыІэ хьэкІэкхъуэкІэхэм я бжыгъэм дыгъужь 75-рэ, бажжу 334-рэ, хьэІуцыдзу 455-рэ кьыщІигъуащ икІи ахэр унагъуэ Іэщми зэран хуэхъуу щІадзащ. Абы кьыхэкІыу Іуэхущ1апІэм и инспекторхэм дыгъужьку 3, хьэІуцыдзу 46-рэ, хьэ хъэулейуэ 55-рэ кьаукІын хуей хъуащ.

Каспий Кьухьэпі1э щыналъэм бдзэжьей щыгъэхъуным елэжь федеральнэ кьэрал Іуэхущ1апІэм и Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ кьуданэм и унафэщІ **Смирновэ Ольгэ** тепсэлъыхьащ республикэм щежэх псыхэм хэс бдзэжьейр гъэбагъуэным. Иджыпсту КъБР-м гидроэнергетикэм щІэгъэхуэбжьауэ зыщІэужь, гидроэлектростанцу 5 щолажьэ. Псыжапі1эхэр яхьужьапи гъэкІиным хуэунэтІа зэхъуэжьІныгъэхэр КъБР-м Административнэ кьуанщагъэмкІэ и кодексым хэлъхьэныр, «ШакІуэ Іуэхумрэ щыщакІуэ щІыналъэхэр хьумэныжмрэ я ятеухауэ» КъБР-м и законым и проект зэхэлъхьэныр.

КъБР-м и Правительствэм апхуэдэу чэнджэщ ираташ псэущхьэхэр хьумэныжмрэ къэгъэсэбэныпымкІэ республикэ мардэхэр зэхилъхьэу кьищтэну, мы Іэнатіэм кьэрал кІэлъыплІныныгъэ щезыгъэкІуэкІ кьыкІыкъуІэхэр игъэбелджылыну.

Республикэм Мэкъумэщ хозяйствэмкІэ, ЩІыуэпс хьугъуэфІыгъуэхэмрэ дыкъэзыухъуреихь дунейр хьумэныжмкІэ и министерствэхэм яхуэгъэзэ чэнджэщхэр зэхъыбгъэ зыгуехуар мы Іэнатіэм кьэрал кІэлъыплІныныгъэ щыгъэтКІиныныр, псэущхьэхэмрэ щІыуэпсымрэ я щытыкІэм щІыхуэхэр щыгъуазэ щІыныр.

УРЫСЭМЭБЭТ Бэлэ,
КъБР-м и Парламентым и пресс-Іуэхущ1апІэм и лэжьакІуэ.

МЫРЗЭКЪАН Арсен Іэбузед и къуэр

ПІалъэ кІэщІкІэ сымэджа иужь и ныбжьыр илъэс 52-м ирагъэжьауэ 1959 гъэм щІышылэм и 11-м лІащ ди ныбжьыкІэгъуфІ икІи ди лэжьэгъу Мырзэкъан Арсен. Ар дунейм зэрехьажар ди гум щІыхьащ.

Арсен 1959 гъэм бдзэкъуэгъуэм и 28-м КъБР-м щыщ Дзэлыкъуэ куейм щыІэ Каменномот къуажэм щыпсэу педагог иІэрыІуэхэу Мыгэзэкъанхэ Іэбузедрэ Валентинэрэ я унагъуэм къышдалъхуащ. Курыт школым и ужькІэ абы нэгъуэщІ къэралыбзэхэмкІэ Пятигорск къэрал педагог институтыр, Ставрополь къэрал техникэ университетым и экономикэ къудамэр кьиуХащ. Мырзэкъаным нэмыцбзэкІэ егъэджакІуэу лэжьэн щыщІидзащ Дзэлыкъуэ куейм щыІэ Дзэлыкъуэкъуажэ поселкэм. Мыгуэзу ар ягъэуващ КПСС-м и Дзэлыкъуэ райкомым пропагандэмрэ агитацэмкІэ и къудамэм и инструктору, иужькІэ кьыхуагъэфэщащ райкомым парт-политикэ лэжьыгъэмкІэ и къудамэм и унафэщІым и кьулыкъур. Апхуэдэ дыдэ кьулыкъу абы щыэзрихьащ РСФСР-м и КПМ и рескомми.

1992 гъэм Дзэлыкъуэ куейм и щІыпІэ администрацэм и Іэтащхьэм и дзэпыкъуэгъуу, 1993 гъэм а куейм и щІыпІэ самоуправленэм и унафэщІым и къуэдзэу щытащ. 2002 гъэм КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ1ым и къуэдзэмэкъумэщ Іэнатіэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ министрым и дзІэпыкъуэгъу хъуащ. 2005 гъэм КъБР-м и Президентым и Администрацэм лэжьэн щыщІидзащ. 2006 гъэм Арсен ягъэуващ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Администрацэм кьэрал кьулыкъум, кадрэм, щІыпІэ самоуправленэм ехьэлІа Іуэхуэхэмкі и управленэм щІыпІэ самоуправленэм и органхэмрэ гъэзэщІакІуэ властым и федеральнэ органхэмрэ ядолъэжьныкІэ и кьудамэм и унафэщІ. Мис а Іэнатіэм бедджылы кьищІащ Мырзэкъаным Іэщ1агъэлІ нэсу, кьызэгъэпещ1акІуэ Іэкіуэльакіуэу зэрыщытыр. Ар жэуаплыныгъэ ин хэлъу пщэрылъ кьыщащІа кьалэн псоми бгъэдыхьэрт, жэрдэм зыхэлъ щІыхут. Щэч кьытедмыхьэу жытІэ хъунущ ар жьыжьэрыпІлъэ щІыхуу щытауэ.

Арсенрэ и лэжьэгъуэмрэ пхагъэкІащ проект гъэщІэгъуэнхэу пщы бжыгъэхэр. КъУдамэм и унафэщІу зэрыгъэжьа илъэсищ1ым абы и унафэм щІэту ныдаГъэкІащ щІыпІэ самоуправленэм и органхэм хуабжьу кьахэзыхьэпэ методикэ тхьытхэр. Абы и жэрдэмкІэ 2008 гъэм Депутат ныбжьыщІэхэм я совет кьызэрагъэпэщащ. А Советым мы зэманми куэд зэфІегъэкІ.

Арсен зи Іэщ1агъэм кууу хэзыщІыкІ, щІыхугъэ нэс зыхъуэ ныбжьэгъуфІт. Абы кьыхэхЭкІыу кьэзыщІыхуэкІ щІыпІэ кьулыкъуэм кьыдэлажьэхэми щІэшхуэ ныхьхуащІырт.

Мырзэкъан Арсен ягу илъынщ и ныбжьэгъуэхэм, абы дэлэжьа псоми.

И лэжьэгъуэхэр, и ныбжьэгъуэхэр.

● Іуащхьэмахуэ куей

Къэралхэр кьызэхакІухь

ТЫРНЫАУЭ кьалэн дэт гимназие №-5-м и еджакІуэ нэхъыфІу 10 Швеци, Финляндие къэралыгъуэхэм щыхьэщІащ, Скандинавие хьІтІыгуныкІуэм щыпсэу пІалъэхэм я пІэсэхэмрэ кьадекІуэкІ хабзэхэмрэ зыщагъэгъуэзэн мурадкІэ. Абыхэм ирагъэлъэгъуащ еджапІэхэм дерсхэр зэрыщат щыкІэр, егъэджакІуэхэмрэ ныбжьыщІхэмрэ яку дэлъ зэхущытыкІэхэр. Бысымхэм апхуэдэу хъэщІэхэр кьыщрашэкІащ мы къэралхэр зэрыгуфхуэ щІыпІэ нэхъ дахэхэм, музейхэм, нэрыгъэжьыпІэхэм.

Псом хэмыдэу ныбжьыщІэхэм яРІэгъэщІэгъуэну епІыащ щІыпІэм щыпсэу лъэпкъхэм кьадекІуэкІ таурыхъэхэм кьытращІыкІа тепльэгъуэхэм. Ди ныбжьыщІэхэм кьратащ европей щапхъэм и сертификат тхьытхэр. Абы ипкъ иткІэ абыхэм Іэмал ягъуэтынущ Финляндием и Карис кьалэм дэт «Расеборг» щІэныгъэ центрым пщІэнэщу щеджэну.

ЛЪОСТЭН Музэ.

Шахмат клуб къызэІуах

Щэрэдж куейм хьыхь Къэщкъэтау поселкэм дэт Щ1ылъуалэ центрым шахмат клуб къыщызэІуахащ.

А ІУЭХУГЪУЭ гуапэм теухауэ ирагъэкІуэкІа чемпионатым районым и шахматистэ нэхъыфІхэр хэтащ. Абыхэм я нэхъыжьым илъэс 75-рэ и ныбжьщ. Псом хэмыдэу клубыр кьызэрызэІуахам щыгуфІыкІащ мы спорт лІэужьыгъуэм куэд щІауэ дихьэх пенсионер Кой-чев Чомак. «ДышцыкІэдэуэршэрын, шахмат джэгумкІэ дыщцызэпеуэн хэщІапІэ диІэщи, ар гуапэщ», - жиІэ абы.

Зэпеуэм Хьуэт Арсен,япэ увыпІэр кьыщихьащ, Бэрбэч Алик етІуанэ, Зукаев Заурбэч ещанэ увыпІэхэр ялысащ. Абыхэм спорт комитетым кьыбгъэдэкІыу дипломхэмрэ ахъшэ саугъэтхэмрэ ират1ащ.

Зохьэзэхуэр кьызэригъэпэщащ Щэрэдж район администрацэм деж щІыІэ щІалэгъуалэ ІуэхуэхэмкІэ, физикультурэмрэ туризмэмкІэ и комитетым.

БОЗИЕВЭ Залинэ.

Щ1ыналъэ зэпеуэм зыхуагъэхьэзыр

Илъэсищ1ым и япэ махуэхэм «Налшык» спорт комплексым щызэхэтащ кикбоксингымкІэ щІыхуХъуэхмрэ щІылъэзыкІуэхмрэ хъыджэбз щІыкІуэхмрэ, ныбжьыщІэхэм я республикэ зэхъэзэхуэрэ чемпионатрэ. Абы ирихьэлІащ спортсмен 100-м щІигъу.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭМ щытекІуэхэмрэ кьыщыхэжаныкІэхэмрэ мы махуэхэм зыхуагъэхьэзыр Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ щІыналъэм и чемпионату Кисловодск къалэм мазаем и 9 - 12-хэм щекІуэкІыну.

Унафэщ1ым и саугъэтым щІэбэну

Щэджэм спорт комплексым щекІуэкІащ район администрацэм и унафэщІ Мамбэт Михаил и саугъэтыр къэхьыным ехьэлІа алыдж-урым бэнэкІэмкІэ сабийхэмрэ ныбжьыщІэхэмрэ я зэхьэзэхуэ.

ИЛЪЭС КЪЭС кьызэрагъэпэщ зэІущІэм ирихьэлІащ Щэджэм районым и унафэщІ Мамбэт Михаил, КъБР-м и спортымрэ туризмэмкІэ и министрым и кьуэдзэ Заруцкий Александр, КъБР-м и ШВСМ-м и директор, бэнакІуэ щІэрыІуэ Жаным Аслъан, Афинэжэм щекІуэкІа Олимп Джагуэм жэз медалыр кьыщыхьыба Тау Хьэсэнбий.

Зохьэзэхуэ гуащІэм япэ гуп увыпІэр щауфыдыдащ Щэджэм районым и бэнакІуэхэм. Абыхэм кьахьащ япэ увыпІэу блы, етІуанэу пІлы, ещанэу тІу. Щыбэна хьэлъагъэхэм кьапэлъэщын кьахэкІакъым щэджэмдзэхэу Пекъу Аскэр, Улаков Рустам, Щоджан Аслъам, Ало Кьантемыр, Хьэжнэгуей Елдар, Чыл Рустам, Тумэ Астемыр, налшыкдэхэу Хьэмырзэ Кьантемыр, Кьарэгъул Анзор, Уэртэн Мурат, Іущхьэмахуэр щекІуэн икІахэу Тол Аслъэн, дзэлыкъуэдэс КІэблахьуэ Таймураз сымэ.

Япэ увыпІэр зыубыдахэмрэ кьахэжаныкІахэмрэ спорт хьэпшыпхэмрэ ахъшэ саугъэтхэмрэ ираташ. Тыгъэ щхьэхуэ хуащІащ зэхьэзэхуэм хэта бэнакІуэ нэхъ щІалэ дыдэ Мэшылл Аслъэн, «ТекІуэныгъэм хущІэкъу» саугъэтыр лъысащ Іуащхьэмахуэ куейм и лІыкІуэ Локъаев Аслъан. Техникэ нэхъыфІ къэзыгъэльэгъуэ бэнакІуэу кьалъытащ налшыкдзс Кьарэгъул Анзор.

КЪЭХЪУН Бэч.

МЫУКІЫ ЩІЫШЫЛЭМ И 14

УэрэджыІакІуэхэм, къэфакІуэхэм я нахьыфІыр, я нэхъ пажэр и лъапІкъэгъуэхэм ящІыхуэн, и гуащІэм щыгъуэзэн зэрыуейр гурыІуэгъуэщ. Ауэ гъуэзджэм и лэжьакІуэр утыку кьыхьагъащІэмэ, и уэрэдхэм щыщ зыбжанэ бзэгупэм тель хъуамэ, хъыбарегъащІэ Іэнатіэхэм щылажьэхэращ апхуэдэр утыкушхуэм кьызыщар.

САБИЙУЭ курыт еджапІэм щыщІэсым уэрэд жьІэн щІэзыдза, Сабий творчествэмкІэ унэм и къэфакІуэ гупым хэта Хьэкъуэ Оксанэ хэт ищІэнт зэман куэд дэмыкІыу профессиональнэ Іэнатіэм еджапІакІуэ къыхэкІыну?! ЕщІыкІуэнэ ящІэнкІэ классым щеджэу, уэрэд жьІэнымкІэ зыхэта зэхъэзэхуэм ятеуэ ящІыпІэр кьыщихьа иужь (игъэзэщІар «Іэдикиу» уэрэдырт), гурыІуэгъуэ хьуат гу зыхъунщІа кьафэм нэхъыфІ уэрэд жьІэнымкІэ нэхъ зэрымыхуэмыхур. Арати, ГъуэзджэхэмкІэ Кавказ Ищхьэрэ кьэрал институтыр еджапІэ хуэхъуащ.

- Сезыгъэджар оперэ уэрэджыІакІуэ Іэзэ Жанатаев Исмэхьилщ, иту кьетъэжьыж Оксанэ. - Зэи сигу ихуныкІэм ар кьызэрыздэІэпыкъуащ, зэфІэкІ сызэриІэр си фІэщ ищІу кьызэрыздэлэжьар.

Оксанэ сезыщІэщІ щыхуэфэм фІыуэ и ильэгъуа уэрэдхэу Джэдгъэф Борис и псалъэхэр зыщІэлъ «Къафэжь», Лий Аслъэнрэ Чэртыс Мадинэрэ зэдатха «ХьэгъуэлІыгъуэ къафэ», «Лъагъуныгъэм и макъамэ» (Вындыжь Мариерэ Вэрокъуэ Валерэрэ зэдаусар), «Шыгъуэ щІыкІур мэкІуэракІуэ» (Вындыжь Мариэ, Зэрамышщ1э Заретэ), «Хьэтау» щІыхубэ уэрэдыр, нэгъуэщІхэри. Купщ1э зыщІэлъ уэрэд дахэхэр къызэрыхихыным хущІэкъу бзылъхугъэ щІыкІур эстрадэ утыкум и къудейкъым, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Къэрал филармоием щолажьэ, абы кьызэзригъэпэщ зэІущІэ псоми зэрыхэтым ирогушхуэ.

- **ЩІхьэхуэу уэ концерт уиІакъым, Оксанэ. Къызэбгъэпэщыну уи мурадкъэ?**

- Пэжыр жысІэнщи, сыщошынэ. Апхуэдэу зэрыжысІэм кьикІыркъым сыхуэмыхьэзыру: хьэуэ, си макъкІи, си уэрэдхэм я бжыгъэкІи, абыхэм я мыхьэнэкІи сигурэ си щхьэрэ зэтеуцу. ЩтэІэщтабло сызыщІэр «хэт а Хьэкъуэ Оксанэр? » кьэсхуэжаІэнкІэ зэрыхъунурщ. Яныкьхуэхэм зэращІым хуэдэу, си пшыхьым кьызэрыкІуэну билетхэр згуэшыну сыхуейкъым, сыкъащІэу кьызэдэІуэну хуейкэр нэхъыбэ щыхъуну зэманым сежьэу аркъудейщ, - кьыдэт жэуап.

Зыми и жагъуэ щІыну си мурадкъым, ауэ артист ныбжьыщІэхэм ягъэзащІэ уэрэдхэр макъамэкІи абыхэм щІалъхьа псалъэкІи «зэрыкъулейсызым» гуитІ-щхьитІ уэрэщІым укъыхэзыщыж зэрэрджьІэнымкІэ, и гуапэу сыщегъэгъуазэ:

- Цыхубэм кьигъэщІа макъамэхэр, уэрэдхэр зэи жьы хъунукъым. Ар сэ кьызэгуроІуэ балигъыпІэм сызэрымыуэ ІыкІэдэрэ, икІи, сыхагъадэ щыхъукІэ, кьыхэсхыр гъащІэ нэхъ зиІэнурщ, а лъагъуэм дяпэкІи сызэрытемыкІынум яужь ситынущ.

Жыжьэ дыкІэнкъыми, апхуэдэкъэ «Къафэжь»-р?! АпхуэдэизкІэ узыІэпишэу ар Лий Аслъэн оранировкэ ищІащ, и Іыкъури ирри дехьэх, уэрэдым псэщІэ хилъхьэжам щэч хэлъкъым. Ар зэ зэхэзыхауэ абы щІэмыупщІэ, ар зи жьы телефоным тетыну хуэмей, дискыу иІэну емыхьуапсэ щыІэу фІэщ щІыгъуейщ. Оксанэ ди редакцэм кьыщыщІыхьами зашІэу делъэІуащ ди телефонхэм кьытхуигъэхьыну, и гуапэуи ар кьытхуищІащ.

ЦІыкІу щІыкІэ сабийм уэрэд жиІэн щыщІидзэкІэ ар абы и лъым хэтщ, зыгуэрым кьыщкрыкІ хуабагъэм гуэзджэм хуещэ. Апхуэдэ цІыкІу Оксанэ хуэхъуащ дзапэ уэрэдыр сытым дежи зыІуриІ и анэ Светланэщ. И дэлъху нэхъыжьыр «къыхэпхар ІэщІагъэ хъунукъым» кьыжриІауэ щытами, нобэ и ехьуАІэныгъэхэм щогуфІыкІ, Оксанэ и зэфІэкІым ирогушхуэ, и щыпхъуитІми хуэдэу.

- Сыкуейт би щІэджжыкІаХІуэхэм ИльэсщІэмкІэ сехъуэхъуну, мураду ящІам я Іыхьэ гуэр нэхъ мыхьуми кьайхъулІэну! Ди щІэблэм узынщагъэр яІэу, дэрэжэгъуэр я куэду, я нэхъыжьхэм щІэ хуащІу дунейм хетыну си гуапэщ! - жеІэ Оксанэ.

Дэри артистхэм дохъуэхъу и анэм и жьауэм щІэту, и анэкъильхуэхэр кьыкъуэту куэдрэ и уэрэд дахэхэмкІэ дигъэгуфІэну.

ИСТЭПАН Залинэ.

● Гъуэгу кьежьапІэ

Хэт а Хьэкъуэл Оксанэр?

УэрэджыІакІуэхэм, къэфакІуэхэм я нахьыфІыр, я нэхъ пажэр и лъапІкъэгъуэхэм ящІыхуэн, и гуащІэм щыгъуэзэн зэрыуейр гурыІуэгъуэщ. Ауэ гъуэзджэм и лэжьакІуэр утыку кьыхьагъащІэмэ, и уэрэдхэм щыщ зыбжанэ бзэгупэм тель хъуамэ, хъыбарегъащІэ Іэнатіэхэм щылажьэхэращ апхуэдэр утыкушхуэм кьызыщар.

САБИЙУЭ курыт еджапІэм щыщІэсым уэрэд жьІэн щІэзыдза, Сабий творчествэмкІэ унэм и къэфакІуэ гупым хэта Хьэкъуэл Оксанэ хэт ищІэнт зэман куэд дэмыкІыу профессиональнэ Іэнатіэм еджапІакІуэ къыхэкІыну?! ЕщІыкІуэнэ ящІэнкІэ классым щеджэу, уэрэд жьІэнымкІэ зыхэта зэхъэзэхуэм ятеуэ ящІыпІэр кьыщихьа иужь (игъэзэщІар «Іэдикиу» уэрэдырт), гурыІуэгъуэ хьуат гу зыхъунщІа кьафэм нэхъыфІ уэрэд жьІэнымкІэ нэхъ зэрымыхуэмыхур. Арати, ГъуэзджэхэмкІэ Кавказ Ищхьэрэ кьэрал институтыр еджапІэ хуэхъуащ.

- Сезыгъэджар оперэ уэрэджыІакІуэ Іэзэ Жанатаев Исмэхьилщ, иту кьетъэжьыж Оксанэ. - Зэи сигу ихуныкІэм ар кьызэрыздэІэпыкъуащ, зэфІэкІ сызэриІэр си фІэщ ищІу кьызэрыздэлэжьар.

Оксанэ сезыщІэщІ щыхуэфэм фІыуэ и ильэгъуа уэрэдхэу Джэдгъэф Борис и псалъэхэр зыщІэлъ «Къафэжь», Лий Аслъэнрэ Чэртыс Мадинэрэ зэдатха «ХьэгъуэлІыгъуэ къафэ», «Лъагъуныгъэм и макъамэ» (Вындыжь Мариерэ Вэрокъуэ Валерэрэ зэдаусар), «Шыгъуэ щІыкІур мэкІуэракІуэ» (Вындыжь Мариэ, Зэрамышщ1э Заретэ), «Хьэтау» щІыхубэ уэрэдыр, нэгъуэщІхэри. Купщ1э зыщІэлъ уэрэд дахэхэр къызэрыхихыным хущІэкъу бзылъхугъэ щІыкІур эстрадэ утыкум и къудейкъым, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Къэрал филармоием щолажьэ, абы кьызэзригъэпэщ зэІущІэ псоми зэрыхэтым ирогушхуэ.

- **ЩІхьэхуэу уэ концерт уиІакъым, Оксанэ. Къызэбгъэпэщыну уи мурадкъэ?**

- Пэжыр жысІэнщи, сыщошынэ. Апхуэдэу зэрыжысІэм кьикІыркъым сыхуэмыхьэзыру: хьэуэ, си макъкІи, си уэрэдхэм я бжыгъэкІи, абыхэм я мыхьэнэкІи сигурэ си щхьэрэ зэтеуцу. ЩтэІэщтабло сызыщІэр «хэт а Хьэкъуэл Оксанэр? » кьэсхуэжаІэнкІэ зэрыхъунурщ. Яныкьхуэхэм зэращІым хуэдэу, си пшыхьым кьызэрыкІуэну билетхэр згуэшыну сыхуейкъым, сыкъащІэу кьызэдэІуэну хуейкэр нэхъыбэ щыхъуну зэманым сежьэу аркъудейщ, - кьыдэт жэуап.

Зыми и жагъуэ щІыну си мурадкъым, ауэ артист ныбжьыщІэхэм ягъэзащІэ уэрэдхэр макъамэкІи абыхэм щІалъхьа псалъэкІи «зэрыкъулейсызым» гуитІ-щхьитІ уэрэщІым укъыхэзыщыж зэрэрджьІэнымкІэ, и гуапэу сыщегъэгъуазэ:

- Цыхубэм кьигъэщІа макъамэхэр, уэрэдхэр зэи жьы хъунукъым. Ар сэ кьызэгуроІуэ балигъыпІэм сызэрымыуэ ІыкІэдэрэ, икІи, сыхагъадэ щыхъукІэ, кьыхэсхыр гъащІэ нэхъ зиІэнурщ, а лъагъуэм дяпэкІи сызэрытемыкІынум яужь ситынущ.

Жыжьэ дыкІэнкъыми, апхуэдэкъэ «Къафэжь»-р?! АпхуэдизкІэ узыІэпишэу ар Лий Аслъэн оранировкэ ищІащ, и Іыкъури ирри дехьэх, уэрэдым псэщІэ хилъхьэжам щэч хэлъкъым. Ар зэ зэхэзыхауэ абы щІэмыупщІэ, ар зи жьы телефоным тетыну хуэмей, д